

Työllisyys- ja työehdot osasto/SH

18.11.2015

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi**HE 88/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloajoista annetun lain kumoamisesta ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain muuttamisesta**

Palkansaajien enemmistön kannalta voisi periaatteessa olla myönteistä, että päivittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloajat laajentuisivat ja ihmiset voisivat asioida niissä parhaaksi katsomanaan ajankohtana. TNS Gallupin mukaan 92 prosenttia kuluttajista on tyytyväisiä niiden kauppojen aukioloon, joissa he useimmin asioivat.

Aukiolojen vapautumiseen liittyy kuitenkin välittömiä vaikutuksia, jotka ovat alan työntekijöiden kannalta hankalia. Hallituksen esitys sisältää joitakin perusteettomia olettamuksia.

Vaikutus työehtoihin ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen

Kauppojen aukiolon laajentuminen vuonna 2009 johti Palvelualojen ammattiliiton mukaan osa-aikaisten työsuhteiden kasvuun. Hallituksen esityksen perusteluissa tuodaan kuitenkin vahvasti esille kokoaikatyön lisääntymismahdollisuuksia. Aiemmat kokemukset aukioloaikojen laajentamisesta eivät tue tätä näkemystä.

Kaupanalalan luottamusmiehille vuonna 2013 tehdyn kyselyn mukaan 86 prosenttia kaupanalalan henkilöstöstä koki, että aukioloaikojen laajentamisella vuonna 2009 oli negatiivisia vaikutuksia. Erityisesti työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen vaikeutui. Kaupan aukioloaikojen vapauttaminen lisää viikonlopputöitä, mikä johtaa siihen, että yhä useammin vanhemmat ja lapset eivät voi viettää yhteistä vapaa-aikaa.

Sunnuntaiaukiolon lisääntyminen lisää epätyypillisten työsuhteiden määrää myös muilla aloilla. Esimerkiksi tuoretuotteiden toimittamisella kauppoihin on vaikutusta leipomo- ja kuljetusalalle.

Vuoden 2009 aukioloaikojen lisääminen johti yksityöskentelyn lisääntymiseen kolmannekselle kaupanalalan työntekijöistä, mikä on lisännyt muun muassa työntekijän riskiä joutua väkivallan uhriksi. Yksityöskentelyn työturvallisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota kaupan alalla.

Vaikutus työllisyyteen ja kilpailuun

Kansainväliset tutkimukset eivät anna yksiselitteistä vastausta aukiolosääntelyn vapauttamisen vaikutuksesta työllisyyteen. Verkkokaupan lisääntyminen on asettanut perinteisen kaupan murrokseen. Työntekijämäärän vähentyminen vähittäiskaupan alalla on väistämätöntä digitalisaation ja teknologian kehittymisen myötä. Kaupan kilpailuvälineiden lisääminen on sinänsä perusteltua. Yksittäinen yritys voi vastata kilpailuun palvelun laatua parantamalla, missä yhtenä tärkeänä keinona voi olla muita toimijoita monipuolisempi tai erikoistuneempi aukioloaika. Olennaista olisi, että yritys voisi itse arvioida markkinoita ja reagoida niihin omalla tavallaan.

TYTY/SH

18.11.2015

Suomen päivittäistavarakaupan markkinat ovat eurooppalaisittain monopolisoituneet. Lisäksi ostokset ovat keskittyneet suurmyymälöihin, jotka hallitsevat kahta kolmasosaa päivittäistavaramarkkinoista.

Nykyinen laki on taannut pienille kaupoille ja kioskeille sekä huoltoasemien yhteydessä toimiville kaupoille kilpailuedun laajemmasta aukioloajasta, mikä on parantanut niiden kannattavuutta ja siten tarjonnut useammalle asiakkaalle kaupan lähipalvelut.

Toisaalta nykysäädökset ovat hidastaneet kaupan luonnollista rakennemuutosta, mikä on heijastunut muun muassa ruoan hintaan. Kaupan kokoon tai sijaintiin perustuvat aukiolorajoitteet ovat periaatteellisesti ongelmallisia, koska ne asettavat yritykset epäsuhtaiseen kilpailuasetelmaan ja markkinoiden toimimattomuus nostaa osaltaan hintoja.

Vaikutus julkisiin palveluihin

Aukioloaikojen vapautuessa työntekijöiden työajat muuttuvat entistä epäsäännöllisemmiksi. Pienten lasten vanhemmille työn ja perheen yhteensovittaminen vaikeutuu. Kunnilla on velvoite järjestää vuorohoitoa (ilta-, yö- ja viikonloppuhoitoa) tarpeen mukaan. Vuorohoitoa ei kuitenkaan järjestetä kaikissa päiväkodeissa, mikä voi johtaa työmatkojen pidentymiseen ja työmatka voi vaikeutua kohtuuttomasti joukkoliikennettä käyttävälle työntekijälle.

Aukioloaikoja vapautettaessa tulee varmistaa vuorohoidon saatavuus. Muutoin on riskinä, että hankalat työajat pitkittävät tai pahimmassa tapauksessa estävät pienten lasten vanhempien paluun töihin.

Myös julkisen liikenteen saavutettavuus pyhäpäivinä on paikoin todellinen ongelma isoimpien kaupunkiseutujen ulkopuolella.

SAK:n näkemykset:

- kuluttajien selvä enemmistö on tyytyväisiä nykyisiin aukioloaikoihin
- vähittäiskaupan aukioloaikojen vapauttaminen lisää epätyypillisten työsuhteiden määrää kaupan alalla sekä kuljetus- ja elintarvikealoilla
- yksintyöskentely lisääntyy, mikä vähentää merkittävästi työhyvinvointia ja lisää väkivallan riskiä
- aukioloaikojen vapauttamisen työllistävä vaikutus ei ole yksiselitteisesti positiivinen
- nykylaki on antanut kilpailuetua pienille kaupoille, mikä on turvannut kaupan lähipalveluita yhä useammalle
- aukioloaikoja vapautettaessa tulee huolehtia, että työntekijöillä on nykyistä parempi mahdollisuus vaikuttaa työvuoroihin työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi ja lisätyön ns. tarjoamisvelvoitetta on valvottava tiukemmin

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry